12.

MEMORIALIA BINA.

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS SVECIÆ

Nomine,

Prius ad Eminentiſſimum

DN. ELECTOREM MOGUNTINUM;

Poſterius verò ad

IMPERII ORDINARIAM DEPUTATIONEM

directa & exhibita

à

REGIÆ SUÆ MAJESTATIS

Conſil. Aul. & Ducatuum Brem. & Verd. Præſide, ut & ejusdem Ablegato Extraordinario,

MATTHIA BIORENKLOU,

hæreditario in Elmenhoff, VVanneſtadt, & Tulinge.

10.

Digitized by Google

Digitized by Google

I. MEMORIALE.

EMINENTISSIME PRINCEPS ET ELECTOR.

Domine Clementiſſime.

Quod ad inſtantiam Sacræ Regiæ Majeſtatis Sveciæ, Domini mei Clementiſſimi, Eminentia Veſtra Electoralis d. 7. hujus menſis Ordinarios Imperii Deputatos ad conſultandum ſuper Memoriali, à parte Sac. Reg. Maj. Sveciæ, ratione irruptionis Danicæ, ante plures menſes exhibito, convocare voluerit, eo nomine non minus de omnibus Sacri Romani Imperii Statibus, quàm de Sac. Reg. Maj. Sveciæ, ceu ejusdem Imperii membro, benè emeruit. Intellexi Auſtriacum Directorium in Collegio Principum impediviſſe dictam conſultationem. Ut ergò Em. Veſtra Electoralis penitius perſpiciat, cur Auſtria hoc tempore Interregni ventilationem ejus negotii tantoperè reformidet, huic meo adjungo alterum Memoriale ad Sac. Rom. Imp. Ordinariam Deputationem. Non poteſt Em. Imp. Electoral. latere ſtatus rerum in Imperio & in ejusdem vicinia, præcipuè verò quòd hinc indè Germaniæ admoveantur faces novi & magni incendii. Si tamen dignabitur dictum Memoriale perlegere, deprehendet eos, qui pacem in Imperio & fidam vicinitatem cum Regnis fœderatis colere debuiſſent, talia pericula jam diu quà conſiliis, quà armis architectari. Notum eſt toti Imperio, non ſolùm quo zelo Em. Veſt. Electoralis cum aliis imperii Electoribus, Principibus & Statibus jam diu ſuaſerit, ut Conſtitutiones de Imperii defenſione recognitæ, præſenti tempori quantociùs aptarentur, ſed etiam quorum inſtinctu & quo prætextu tanta & tam neceſſaria conſultatio in noviſſimis Imperii Comitiis ſuſpenſa ſit. Scilicet interfuit eorum, qui intendebant pacem oretenus tantum

Digitized by Google

ſervare, reapſe verò eandem conculcatum ire, Imperium manere ſemper, ſi non planè inerme, ſaltem perfecta & huic tempori accommodata diſpoſitione ſtata & ordinariæ militiæ deſtitutum. Quia verò Ordinaria Imperii Deputatio vigore tàm primævæ inſtitutionis, quàm novuſſimæ Ratiibonenſis Imperialis Conſtitutionis de ratione exacta defenſionis in medium conſulere poteſt, & Eminentiæ Veſtræ Electorali ortis magnis & repentinis motibus, quales ſunt irruptiones Danorum & Polonorum, competit dictæ Deputationis & convocatio, ſi nondum congregata eſſet, & congregatæ Directio; ideò vigore adjunctæ Plenipotentiæ & acceptorum mandatorum tantà confidentiâ ad Eminentiam Veſtram Electoralem confugiunt, & qua par eſt humillima reverentia ab eadem peto, velit adjunctum meum Memoriale Ordinariorum Imperii Deputatorum conſultationi ſubjicere & eò rem dirigere, ut ſi de integra & perfecta Imperii defenſione & ſecuritate conſultandum ſit, interea & ſine aliqua interpoſita morâ, ex præſcripto Conſtitutionum Imperii & quidem novüſſimæ Ratiibonenſis §. Nach dem auch Chur-Fürſten und Ständen/ etc. *pro recuperanda Bremerverdâ & aliis locis à rege Daniæ occupatis, quantocius auxilium Imperii decernatur. Deus conſervet Em. Veſt. Electoralem quàm diutiſſime Imperio ſalvam & incolumem. Francofurti ad Mœnum d. 22. Septembris, Anno 1657.*

Eminentiæ Veſtræ Electoralis

Humillimus & obſeqventiſſimus Servitor

MATTHIAS BIÖRENKLOU.

II. MEMORIALE,

in quo

Nomine Sacræ Regiæ Majeſtatis Sueciæ exponitur,

quod inconſultis Sac. Romani Imperii Electoribus, Principibus & ſtatibus Sac. Cæſ. Maj. nuper defuncta decreverit, & Reg. Maj. Hungariæ & Bohemiæ, ceu S. Imperii Romani membrum & conſtatus ſuſceperit bellum in Polonia contra Sveciam, quodque durantibus dicti belli præparatoriis Auſtria procuraris & Poloniæ ultimum pene exitium & Germaniæ non modo invaſiones Polonorum & Danorum; ſed etiam (niſi in tempore præveniatur) ingens belli incendium.

SAcra Regia Majeſtas Sveciæ ex quo ante biennium & eo amplius contra Poloniam arma reſumere neceſſe habuit, manifeſtis equidem indiciis intellexit, nuper defunctam Sac. Cæſ. Majeſtatem averſo quodam animo partim concitare Sveciæ odia & inimicitias vicinorum, partim etiam præparare arma ſua, ut ſe motibus aliqvando immiſceret Polonicis; ſed ſimul tamen conſiderabit, non eſſe Imperatori Romano-Germanico integrum *ſine comitiali liberoque omnium Imperii ſtatuum ſuffragio & conſenſu inire fœdera & bella concernentia ſalutem totius Imperii ſuſcipere*, atque ideo ſperavit devolutum iri hoc negocium ad comitia Imperii, ubi Sac. Regia Majeſtas Sveciæ ſuam quoque mentem toti Imperio exponere poſſet. Poſtquam etiam Deo placuit Sac. Cæſar. Majeſtatem præterito vere inter medias belli contra Sveciam inferendi cogitationes ex hoc mundo evocare, ſubiit Sac. Reg. Maj. Sueciæ animum certa ſpes fore, ut Reg. Maj. Bohemiæ & Hungariæ ut & Auſtriaca Domus reſpectu incertæ Electionis ſi non diutius, tantiſper tamen à prioribus conſiliis deſiſterent, dum novum Imperio caput fuiſſet electum. Atque in eum finem & ut S. Rom. Imperio conſtaret de ſupra indigitatis domus Auſtriacæ conſiliis & actionibus, in mandatis dedit S. Reg. Maj. Sueciæ Miniſtris ſuis in Imperio agentibus, ut quisq; eorum in certis Electoralibus & Principum aulis nexum conſiliorũ Auſtriacorum, quatenus bello Polonico innexa deprehendebantur, ut & gravamina S. Reg. Maj. maturè & decenter exponerent, eoq; ipſo requirerent, ut S. Rom. Imperii Electores in futuro conventu Electorali, reliqui verò Principes & ſtatus convenienti ratione ſingula gravamina & domus Auſtriacæ attentata apud ſe perpenderent & quisq; eorum pro ſuo munere caverent paci per Imperium, & impendentia mala in tempore averterent. Verùm à parte Auſtriæ plus valuiſſe

Digitized by Google

proprii & domeſtici Status rationes & principia, quàm Imperii præſentem Statum & jura vel inde apparet, quod poſt deceſſum Sac. Cæſ. Maj. non ſolum Rex Daniæ ejus inſtinctu & impulſu invaſerit Sueciæ Provincias in Imperio ſitas; ſed etiam R. Maj. Hungariæ & Bohemiæ apertè jam arma ſuſceperit contra S. R. Maj. Sveciæ in Poloniа, idque cùm alias ob cauſas, tùm maximè(ut R. Maj Bohemiæ inſtructio pro Dn. Volmaro conſcripta & poſtea typis publicis vulgata id apertè dicit) *ad conſervandam pacem Imperio nuper partam, & præveniendum, ne ſubacta Poloniâ, cum Suecico exercitu Orientales Barbari populi undique Germaniæ imminentes Imperiũ aperto bello aggrederentur*; nullo, in tam ardua & totum Imperium concernente re, habito reſpectu Interregni & futuræ Electionis; nullaque facta mentione *previa legitima & comitialis omnium S.R. Imperii Ordinum conſultationis & ſuffragationis:* non aliter hac in re agendo, *quam quaſi Imperium in abſoluto jure & ditione Auſtriæ eſſet, illiq; integrum pro lubitu de belli paciſque negociis in Imperio diſponere.* Prætexuntur equidem huic feſtinatæ reſolutioni ſequentes cauſæ; quod ſcilicet S. R. Maj. Sueciæ Regem Poloniæ vi pactorum Oſnabrugenſium & Monaſterienſium Amneſtia generali comprehenſum, armis adorta ſit; & licet nuper defuncta S.Cæſ. Maj. interpoſitionem ſuam cum adjunctione Electorali, Regibus belligerantibus obtuliſſet, & Rex atque Reſpubl. Poloniæ oblatam admiſiſſent, R. tamen Maj. Sueciæ, poſtqvam Cæſareum Ablegatum in quartum menſem fruſtrà & non ſine ludibrio diſtinuiſſet, dictam Cæſaream Interpoſitionem rejecerit: quodque hoc non attento, S. Cæſ. Maj. perſeveraverit tamen in priori ſuo ſcopo conſulendi nempe paci inter duo Regna faciendæ, & econtrà, quod S. R. Maj. Sueciæ (fatentibus id Gallicis Miniſtris)ne quidem permittere voluerit, ut S.C. Maj. pace Sueciâ inter & Poloniâ faciendâ comprehenderetur; ſed continuando immane illud bellũ Regem Poloniæ regno pepulerit & Sileſiam infeſtaverit, anſamque dederit Tartaris appropinquandi Imperio: Ita, ut S. Cæſ. Maj. certior facta à Rege Poloniæ pluribuſque aliis, Sac. R Maj Sueciæ inſtinctu Galliæ conſtituiſſe poſt debellatam Poloniam, in Auſtriacas ditiones ſedem belli transportare, in eumque finem apud portam Ottomannicam laboraverit, ut Princeps Tranſylvaniæ Poloniam bello impeteret. non ampliùs nec ipſa nuper defuncta Sac. Cæſ. Maj. nec poſt ejus obitum Reg. Maj. Bohemiæ ſibi eſſe ceſſandum; ſed antequam Polonia plane peſſundaretur & tot Barbarorum magmina Imperio propiùs appropinquarent, ipſeque Turca neglectis induciis, huic motui ſeſe immiſceret, è re ſua & Imperii futurum judicaverint adſiſtere Poloniæ, non animo acquirendi aliquid in Polonia, ſed quia mitioribus mediis

fieri

fieri non potuit, armata manu flectendi S. Reg. Maj. Sueciæ ad æqvas conditiones pacis. Hæ cauſæ obtenduntur armis Auſtriacis contra Sac. Reg. Maj. Sueciæ. Sed ut pateat, Sac. Cæſ. Maj. nuper defunctam & ejus exemplo Reg. Maj. Hungariæ & Bohemiæ contraria omnia egiſſe, & nihil minus, qvam Imperii ſalutem & pacem ſpectâſſe; ideo cum res hæc concernat totum Imperium, & Ordinaria Imperii Deputatio *ex Commisſione ſibi data corpus Imperii nunc repræſentet*, eidem ordinariæ Deputationi hoc Memoriali ad oculum monſtrabitur *primò*, qvod nuper defuncta S. Cæſ. Maj. non modò impediverit pacem inter Sveciam & Poloniam, ſed ſimul etiam excitaverit S. Reg. Maj. & Regno Sveciæ alios hoſtes, imo ipſi Imperio Romano-Germanico varias hoſtiles invaſiones, eoqve ipſo in cauſa fuerit, qvod & S. R. Maj. Sveciæ alios in ſocietatem armorum contra Poloniam admiſerit, & qvod Poloniæ Regum exinde miſerè ſit afflictum; *Deinde* qvod Domus Auſtriaca dextrè procuratis aliorum armis ad affligendam ſibi ſemper adverſantem Poloniæ Nobilitatem, demum bene contuſis & humiliatis Polonis, affectaverit gradum ad coronam Poloniæ, & adipiſcendi perpetui in eam juris ergò bellum hoc ſuſceperit; *Tertiò*, qvod cùm Domus Auſtriaca tenax ſit talium jurium & prætenſionum; vicini verò Reges, Principes & Reſpub. nunqvam poſſint permittere, ut Auſtriacæ ambitioni aliàs immenſæ Polonia qvoqve accreſcat, ideo nihil aliud inde expectandum eſſe, qvàm Poloniam fore theatrum omnis miſeriæ & Antemurale illud Imperii conculcatum iri, adeòqve jam ab Auſtria occaſionem & cauſam præbitam eſſe aliis invadendi Imperii Provincias. I. Qvod attinet *primum* Membrum, id propius conſiderabitur, poſtqvam ex occaſione & ductu ſuprà allegatæ Reg. Bohemicæ Inſtructionis paucis & qvidem in tranſcurſu cauſas hujus belli Sveco-Polonici attingere licuerit. Fuit eqvidem Rex Poloniæ comprehenſus pactis Oſnaburgenſibus, ſed ſuo modo & ea ratione, ut alii Reges, Principes & populi clauſulâ ibidem generali recenſiti ſunt. Qvemadmodum verò abſurdum eſſet, omnium Regum & populorum dictis pactis comprehenſorum controverſias vigore generalis ejus clauſulæ eſſe ſopitas: ita controverſia, qvæ vertitur inter Reges Sveciæ & Poloniæ de jure Regni Sveciæ, non poteſt illuc trahi, utpote de qva nihil neqve actum, neqve ſtatutum eſt, imò nec ſtatui qvidem potuit in Tractatu Oſnaburgenſi. Quin potius in pactis Stumsdorfianis An. 1635. proviſum fuit, ut de perpetua pace inter duo Regna ineundâ peculiaris Tractatus inſtitueretur: qvi deinde poſt concluſam Germaniæ pacem utriuſqve partis conſenſu Lubecæ bis eſt habitus. Placuit tum Poloniæ (qvod ex Polonicorum Commiſſariorum Protocollo Lubecæ

ſcripto

ſcripto multis ad oculum demonſtratum eſt & adhuc demonſtrari poteſt) poſt victoriam à Tartaris & Coſacis ad Bereſtesko obtentam, mandare ſuis Commiſſariis Lubecæ agentibus, *ut ſub ventilatione præliminarium, penetratis Commiſſariorum Svecicorum animis, congreſſum Lubecenſem dextre diſſolverent.* Quod cum diu tentâſſent, & Svecici integram Titulaturam conſtanter urſiſſent, tandem habetur Lubecæ inter Polonicos Commiſſarios *conſultatio*, *an ad prætenſionem Svecicorum Commiſſariorum Tituli poſſent reformari?* In qua poſt lectam Magni tum Poloniæ Cancellarii, nunc verò Archiepiſcopi Gneſnenſis Epiſtolam ad Commiſſarios Polonicos Warſaviâ d. 20. Auguſti An. 1651. ſcriptam *de nullatenus admittendo Sveciæ poſtulato circa titulum Regis Poloniæ hæreditarium; ſed potiùs rejiciendo Tractatu in aliud tempus, & hoc ea de cauſſa, ſiquidem cum renunciatione tituli ceſſaret materia Tractatuum*: tum lecta illa Epiſtola, Caſtellanus Chelmenſis ſvadet, ne acriori Titulorũ propugnatione innocenti vitulo damnum paretur: *non eſt* (ait idem *in protocollo*) *nobis amplius integrum prætendere talia à Svecicis ob nimiam in noviſſimis Tractatibus Pruſſicis Commiſſariorum Polonicorum licentiam, commiſſam non tantùm infami ſigilli raſurâ, ſed etiam pactis ſuper Titulatura & modo communicationis cum Svecis: Si à nobis inſtantiùs urgeretur, fieretqve cauſa diſceſſus, facilè à Svecis in convulſionem pactorũ baptizari poſſet, & intempeſtivum nobis cauſari bellum, cujus averſio qvantam nobis ob labefactatas Reipub. vires imponat neceſſitatem, nemo eſt, qvi non perſpiciat.* Tranſierunt quidem in eam ſententiam Caſtellanus Gneſnenſis & Capitaneus Mitavienſis: ſed ille tamen cenſuit, *ut non altè nimis: ita nec demiſſè cum Svecis eſſe agendum: Svecis enim æqve optabilem eſſe pacem ac Polonis; vires Reipub. Poloniæ acciſas auxiliis Auſtriæ poſſe adjuvari, utpote quæ ab ineunda concordia* (*verba* ſunt dicti Polonici Protocolli) *nos retrahens promittit ex Hiſpania claſſem & belli nervum contra Sveciam, qvoties opus fuerit, & petit, ut ſolis civitatibus Hiſpanicis commercium permittatur Polonicum, & ut Rex Poloniæ ſemper armatas habeat naves ad aſſerendum pro ſua parte maris Balthici dominium.* Scilicet Poloniæ Rex hac Auſtriaci auxilii ſpe illectus non amplius de perpetua pace ſancienda; ſed de commoda occaſione agrediendi Sveciam cogitavit. Et qvia talis illi apparebat tum emerſiſſe, qvando ſcilicet ſub abdicationem S. R. Maj. Reginæ Chriſtinæ Regno Sveciæ orti videbantur cùm domi parùm concordes animi, tum in Ducatu Bremenſi motus bellici, ideo Poloniæ Rex licet male conſtitutis rebus in Polonia & Lithuania, uſurus tamen ea occaſione, de claſſe in mare Balthicum invehenda & Coſacis contra Livoniam animandis conſilia inire cœpit. Et ut in tempore juri ſuo in Sveciam

prætenſo

prætenſo conſuleret, quendam nomine Canaſilles in Sueciam miſit, qui An. 1654. Ubſaliæ in publicis Regni Comitiis circa dictam abdicationem non modò proteſtatus eſt contra translationem Coronæ in modernam S. R. Maj. ſed alia etiam intoleranda non veritus eſt inter Status Regni Sveciæ diſſeminare. R. ergò Maj. Sveciæ admota clavo ſui Regni & intelligens, Regem Poloniæ nullo perpetuæ pacis deſiderio teneri; quin potiùs in præjudicium pactorum Stumsdorfianorum non modò multa exemplo ſui fratris commiſiſſe; ſed etiam auſum eſſe per expreſſum emiſſarium in conventu Ordinum Regni proteſtari contra translationem Regni in ſe & ſtirpem ſuam jamdiu delati, & ſimul etiam tam in Regno Sveciæ, quàm extra idem apud vicinos procurare ſibi odia & bellum internecivum, inque eum finem arrogare ſibi & denegare S. R. Maj. debitos Titulos, conſiliaque agitare de introducenda claſſe in mare Balthicum *pro aſſerendo ſibi dict: maris dominio*; juſtisſimas utiqve & neceſſarias habuit cauſas ſumendi arma contra eundem Regem Poloniæ, ut cum eo, qui nec amicabili ratione pacem promovere, nec induciarum pacta religiosè obſervare voluit, ſub clypeo de pace agere poſſet. Neque enim aliquis, niſi affectibus ſuis nimis indulgens affirmaverit, Reges & Regnum Sveciæ debere pati pactorum Stumsdorfianorum violationem & infinitas Polonorum injurias propterea, quod Rex Poloniæ comprehenſus eſſet Pactis Oſnabrugenſibus. Antequam verò S. R. Maj. arma caperet, monuit Regem & Rempubl. Poloniæ *primum* per dictum Polonicum emiſſarium Canaſilles, & *deinde* per ſuos & Regni ſui Senatores, ut pactis tantoperè violatis maturè conſulerent redintegrandæ paci, vel certè bellum expectarent. Quemadmodum verò ex ſupra allegato Polonico Protocollo apparuit, Auſtriam impediviſſe, quò minùs Lubecæ pax fieret; Ita ex ſequentibus evidentiſſimè patebit, quod ex quo ante biennium & eo ampliùs res viſa eſt ſpectare ad bellum inter Sveciam & Poloniam, & poſtea etiam eadem omnibus viis & modis tractatui & paci ſeſe objecerit. Cum enim Rex & Respub. Poloniæ An. 1655. legationem in Sueciam mitterent, ſimul & eodem tempore Sac. Cæſ. Maj. miniſtros ſuos ad Czarem Moſchorum ablegabat, ut dum Legatio Polonica Sac. R. Majeſt. Sveciæ fruſtraneo tractatu in Svecia diſtineret, & ab expeditione in Poloniam averteret, Cæſarei Czarem Moſchorum ad bellum contra Syeciam excitarent. Tentavit equidem Legatio Polonica Stockholmiæ primùm, ut prioribus induciis ſtaretur, & deinde (cum Svecia talibus ampliùs nollet fidere) ut exercitus Svecicus non in Poloniam, ſed Livoniam transportaretur, ut ſcilicet ita Czari Moſchorum eò majorem ſuſpicionem cieret. Cum neutrum obtineri

poſſet & legatio in tali caſu cauſaretur defectum mandati, conventum eſt de Tractatu Stetinum transferendo. Pergit deinde Sac. Reg. Maj. Sueciæ primùm in Pomeraniam & deinde in Poloniam. In primo ingreſſu in Poloniam obvii proceres Poloniæ incuſabant Regem ſuum & ejus adhærentes, quod ſecuti ſint non tam Nobilitatis & Reipubl. ſuffragia ad pacem tum maturandam intenta, quàm Auſtriacorum conſilia eventum commiſſionis in Moſchovia expectandum inculcantia. Rex Poloniæ ſpe quoq; ſucceſſus dictorum conatuum Auſtriacorum rejecit etiam Tractatum Stetinenſem, in quem Commiſſarii Polonici Stockholmiæ conſenſerunt. Sancitum eſt pactis Oſnabrugenſibus, *ut utraq; pars paciſcens alterius utilitatem, honorem & commodum promoveret, neq; ullius rei prætextu altera alteri poſthac quicquam hoſtilitatis aut inimicitiæ, moleſtiæ aut impedimenti, clam vel palam, directè vel indirectè, in Imperio, aut uſpiam extra illud inferret, aut inferri faceret.* Quàm religiosè nuper defuncta Sac. Cæſ. Maj. huic legi pacis ſteterit, & *quàm fidam vicinitatē & ſecuram ſtudiorū pacis culturam Auſtria erga Sveciam adhibuerit*, teſtatur cùm ſuprà allegata diſſolutio Tractatus Lubecenſis, tum vel unica mediatio ejus Vilnenſis inter Regem Poloniæ & Czarem Moſchorum, in qua (ut ex Protocollo Commiſſariorum Polonicorum Vilnæ notato & typis publicato, pluribus patet) non modò præcipuas partes & laudes obtinuit concitatorum Moſchoviticorum armorum contra Sveciam, cauſamque præbuit immaniſſimi belli in Livoniam, Eſthoniam & Ingermanlandiam prolati; ſed etiam Czarem Moſchorum ineſcavit vana ſpe adipiſcendi coronam Poloniæ, quam tum ſuæ domui conciliatum ibat. Erant hæc Auſtriaca conſilia adhuc ſub incude in Moſchovia cum Sac. Reg. Maj. Sveciæ An. 1655. victricia ſua arma per Poloniam circumtulit. Et quia de eventu tentaminis illius Auſtriaci in Moſchovia nihil certi adhuc haberi potuit, ideo Rex Poloniæ per Legatos ſuos Prziemsky & Bronkovvsky viam iterum ad Tractatum parare cœpit. Nam pro Palatino Lancicienſi Dn. Comite Leſſinio & Regni ſupremo Mareſchallo Dn. Lubomirskio in eum finem Salvus conductus à S. R. Maj. poſtulatus eſt. Et cum utrinque appareret ſpes boni ſucceſſus, ibi tum Sac. Cæſ. Maj. 16. Novembr. An. 1655. mittit Bohemiæ Vice-Gancellarium Dn. Comitem de Poettingen ad S. R. Maj. Sveciæ, ut verbis mediationem offeret, reápſe verò diſſidio oleum adderet. Novit equidem tum Sac. Cæſ. Maj. cœptum eſſe agi de pace inter duo Regna ſine mediatoribus: novit etiam, quod ſi Mediatores eſſent aſſumendi, non poſſe eos præteriri, qui Lubecæ fuerant utrinque adſciti; & admiſſa Imperiali Mediatione numerum ultra modum auctum iri; Novit etiam

omnium

omnium optimè, qvibus mandatis Legatio ſua in Moſchovia hærens inſtructa eſſet, facileqve conjicere potuit, Svecicos Legatos ibidem & percepiſſe & Sac. Reg. Maj. retuliſſe, qvanta ſemina diffidentiæ inter Sveciam & Moſchoviam jam tum ſparſiſſent; Novit inſuper non ſolùm Sac. Cæſ. Maj. ſed tota etiam Germania, Regem Poloniæ per Palatinum Lancicienſem Viennæ implorare auxilia contra Sveciam. Quod verò Cæſareorum auxiliorum ſpe freta eſſet Polonia jam tum cum Dn. Poettinger in Commisſione ſua fuit, id Sac. Reg. Maj. Sveciæ eodem tempore ex Regis Poloniæ literis ad civitatem Thorunienſem intellexit. Novit, inqvam, Sac. Cæſ. Maj. hæc omnia & judicare potuit, talia non convenire offerendæ interpoſitioni: miſit tamen Ablegatum ſuum & literas ad Sac. Reg. Maj. Sveciæ, ut Polonos in Tractatum cum Svecia pronos hac ſpe aliqvantiſper diſtineret, & interea belli flammas commoveret in majus; idqve probari poteſt tam ex actionibus ipſius Ablegati Cæſarei, qvam literarum tenore. Supra allegata Inſtructio indigitat, ipſum Imperialen. Ablegatum in qvartum Menſem cum ludibrio à Sac. Reg. Maj. diſtentum fuiſſe. Venit idem Imperialis Ablegatus Thorunium, cum S. R. Maj. An. 1655. in Decembri cum exercitu eſſet ad oppidum Fridlandiam in Ducatu Borusſiæ. Et cum illico, atq; Thorunium advenit, à loci Commendante in itineris præſidium & ad maturandam ſuam profectionem habere potuiſſet ducentos eqvites, maluit ibi præſtolari, dum Nobilis cum tubicine ad exercitum Svecicum ab eo miſſus referret illi Regium Salvum Conductum, qvò tutiùs non ad exercitum Regium, ſed Elbingam ire poſſet. Poſtulanti dicto Nobili non fuit paſſeportus denegatus; ſed qvandoqvidem jam tum innotuit Quartianos defeciſſe, & Sac. R. Maj. propterea ad comprimendum dictum motum voluit cum aliqvâ exercitus ſui parte per Maſoviam inexpectata tranſire Lowicium & alicubi in itinere Imperialem Ablegatum audire, ideo fecit indigitari dicto Nobili, ut ad dies aliqvot expectaret, qvò S. R. Maj. locum & diem Audientiæ, præſidiumqve certum Ablegato Cæſareo aſſignare poſſet. Neqve enim conſultum videbatur Tractatu adhuc cum Seren. Dn. Electore Brandeburgico pendente & itinere per Maſoviam intuto, de ſuprà dicta S. R. Maj. intentione properandi in Poloniam, informare Cæſareum Miniſtrum aliàs parti alteri addictum. Quia verò Nobilis indeſinenter & importunè ſatis inſtitit, ut deſideratus Salvus Conductus expediretur, indultum eſt in eo ejusdem voluntati. Poſt paucos dies itineri ſe committit S. R. Maj. in Poloniam, & in eo mittit qvendam è cubiculariis ſuis Thorunium, accerſitum inde imperialem Ablegatũ Soldoviã, ut iſthic cõmiſſa exponeret. Sed qvia jam antè Elbingam

 prope-

Digitized by Google

properaverat,fortè ut iſthic Sac.Reg.Maj.(ut ille putabat) contra Gedanenſes moturam operiretur,ideo Sac.Reg.Maj. per ſuum & Regni ſui Cancellarium notum illi fecit de ſua profectione, & qvod (modo ſtatim intineri ſe committat) eundem vel Lowicii,vel Warſaviæ ad Audientiam admittere vellet.Non venit ille antè Warſaviam,qvàm S. Reg. Maj. copias Polonorum adColumbo cecidiſſet, & tergori jam in Leopolienſem Palatinatum fugientium inhæreret. Inde mandata dedit ſuis Miniſtris, ut qvandoqvidem Imperialis Ablegatus Warſaviâ Sandomiriam & inde inAuſtriam commodiſsimè redire poſſet,Sandomiriam eum cum neceſſario præſidio deducerent.Expoſita illi fuit intentio Sac. R.Maj.& oportunitas itineris reditusqve in patriam : Verùm maluit ille cum quibuſdam malevolisWarſaviæ turbare resSvecicas qvàm hanc redeundi occaſionem aucupari. Ubi ergo ita à Decembri in Aprilem ſeqventis anni vel propria cunctatione, vel certè à Liſola & ejus comitatu impeditus commiſsionem protraxiſſet, tandem reduci Sac. R. Maj.Sveciæ ex Palatinatu Leopolienſi d. 5.Aprilis An. 1656.in oppido Praga ad Warſaviam mandatum ſibi negotium unà cum literis Imperialibus expoſuit. Data illi mox fuit optio, ut qvando Sac. R.Maj.cum exercitu ſuo hoſtem in majorem Poloniam contendentem ſtatim inſequi & deinde in Boruſſiam ire vellet, utrum exercitum comitari & in itinere verſus Sileſiam dimitti, an verò in Borusſiam rectà ire & ibi expediri cuperet ! Habitâ deſuper conferentiâ cumReſidente Liſola poſterius elegit, manſitqve Warſaviæ, uſqve dum Rex Poloniæ eandem urbem obſidione cinxiſſet. Inde verò egreſſus, ad Septimanas aliqvot cum Reſidente Liſola manſit in caſtris Polonicis, & inde unà Thorunium venientes, ille ibi ſubſtitit nec Sac R. Maj. tum Mariæburgi commorantem inviſere ſuſtinuit, hic verò Mariæburgum contendit: Convenientius fortè muneri acceptisque mandatis exiſtimabant nectere moras & ubique animare exacerbareque animos Polonorum, quàm maturando iter & indifferenter agendo Sac. R Maj. tantum & tam ſalutare negocium interpoſitionis commendare. Si à Miniſtris ad conſiderandas ipſas Imperiales literas animi convertantur, invenientur in illis minaces exprobrationes partis Polonicæ ſtudium & intentionem fuiſſe, non nuda & indifferenti mediatione,ſed vel pro Imperio & ſumma poteſtate Imperatori à Deo impoſita, vel certè jure Patroni & protectoris; adeò ut, ſi nullæ aliæ rationes obſtitiſſent, ſolæ literæ ad utrumque Regem ſcriptæ Sac. R. Maj. ab accipienda interpoſitione avertiſſent. Cum dictæ Imperiales literæ expedirentur, tum penè omnes utriusque Poloniæ & Rusſiæ Rubræ Palatinatus erant in fide Sacræ Reg. Majeſt. ut & milites Quartiani.

Coſaci

Digitized by Google

Coſaci etiam pro eadẽ ſtabant; & Czar Moſchorum omnia adhuc amica præ ſe ferebat: & tamẽ Sac. Cæſ. Maj in dictis literis dicit, *ſe non niſi graviter poſſe ferre concurſum & ſtrepitum tot tamqve variorum armorum in vicinia.* Nihil tale exprobratum fuit Poloniæ Regi, qvi tamen è Sileſia in Poloniam impunè emittebat ſua agmina & machinabatur ibi motum illũ, qvi poſtea majores ſtrepitus edidit. Et ſi procul affectibus conferantur Sac. Cæſ. Maj. literæ ſcriptæ ad utrumqve Regem, deprehendetur, laudari in iis Sac. Reg. Maj. Poloniæ atqve illi teſtimonium dari, *qvod uti nunqvam antea, ita ne tunc qvidem ab amicabili eqvaq; compoſitione abhorruerit.* De Sac. verò Reg. Maj. Sveciæ *conjicitur, qvod vel primo exardeſcenti belli impetu, vel aliis fortè de cauſis tractationi locũ non deaerit*; quin imò, *qvod animus ejus ex ſucceſſibus rerum non ad aſſumendũ Tractatum compoſitionis; ſed bellum perſeqvendum propenſior eſſet factus.* An congruerit vel Sac. Reg. Maj. actionibus hæc ſuſpicio, vel etiam mediationem affectanti tam aperta partialitas, æqvus arbiter dixerit. Mentio quoqve *ſummi in Repub. Chriſtiana inter ejuſdem Reges & Principes Imperatori à Deo impoſiti muneris* non exiguum ſcrupulum animo Regio injecit. Magna equidem eſt inter Chriſtianos Reges Imperatoriæ Majeſtatis prærogativa, qvam Sac. Reg. Maj. conſenſu Intereſſatorum introductam, exemplo aliorum Regum decenter habet. An verò vel ſummitas & ſuperioritas jurisdictionis in Reges alios à Deo eidem ſit impoſita, vel qvòd ad Regum controverſias componendas neceſſarium ſit Cæſareum arbitrium, de eo utiqve incidere potuit ut juſta dubitatio, ita etiam anſa declinandi mediationem. Neqve ſatis fuit imperioſis & ſuſpectis ejuſmodi literis avertere Regium animum, etiam alio indicio erat ſtringendus. Imperialis Reſidens Liſola mox poſt Dn. Comitis Poettingeri audientiam communicavit Sac. Reg. Majeſtati exemplar literarum à Palatino Siradienſi Dn. Johanne Koniespolio ad Miniſtrum qvendam Imperialem ſcriptarum d. 22. Januarii Anno 1656. verbis ſeqventibus: *Hoc infelici patriæ noſtræ tempore confugimus ad patrocinium & tutelam Sac. Cæſ. Majeſtatis uti ſupremi totius Chriſtianitatis protectoris, nec eqvidem in ea nunc fallimur opinione.* Quod ſi itaq; propoſitum fuit Sac. Cæſ. Majeſtati componere Regum Sveciæ & Poloniæ diſſidia vigore *vel* ſummi Imperii, *vel* ſuſceptæ protectionis, qvomodo à Sac. Regia Majeſtate Sveciæ acceptari & haberi potuit pro indifferenti mediatore? Dicit qvidem ſupra allegata Regia Bohemica Inſtructio, non Cæſaream modò interpoſitionem; ſed etiam *Electoralem Moguntinam & Saxonicam* tum fuiſſe adjunctam. Verùm de Electorali illa ne verbum vel protulit Dn. Comes Poettinger, vel continuère literæ Imperiales. Quod verò Auſtriaci demum conculcatâ

jam omni confidenti communicatione cum Svecia, in conventu hoc Franco-fordienſi propoſuerint mediationem Cæſaream cum Electorali adjunctione, eo utiq; ipſo videntur voluiſſe Sac. Reg. Maj. Sveciæ apud Status inculpare, & hos deinde cauſæ ſuæ per indirectum innectere. Qui ergo procul affectu odioque totũ oblatæ mediationis negocium penſitat, videbit ex omnibus ejus circumſtantiis, Auſtriacos nihil aliud intendiſſe, quàm ut ipſo præberetur anſa, *primum* Sac. Regiæ Majeſtati repudiandi Cæſaream interpoſitionem, & *deinde* Auſtriacis concitandi alios contra Sac. Reg. Majeſtatem ceu omnia pacis media ſubterfugientem. Neq; enim Auſtriacis ſatis fuit excitare Czarem Moſchorum & animare Polonos in perniciem Sveciæ, etiam Princeps Tranſylvaniæ & Zaporoviana gens erat tentanda, & exciendi contra Sveciam Turcæ, Tartari, Dani. Apud Coſacos in Ukraina, ut ut contra Sveciam laboravit, non tamen invenit fidem Auſtriacus Miniſter. Neque Liſola auſus in Boruſſia opera Radzievvii ſeducere Coſacorum Deputatum Abbatem Danielem, intentionis ſuæ effectu gaudere potuit. Cum Miniſter Auſtriacus ad portam Ottomannicam pro Polonia omnẽ moviſſet lapidem pro auxilio obtinendo, Tartaris indultum eſt, ut illa Polonis adferrent; *quanta Poloniæ clade & hominũ abductorum numero, non facilè quis computaverit.* Hæc ſciunt Auſtriaci ſe egiſſe & Inſtructio tamen confert culpam accerſitorum Tartarorum in Sac. Regiam Majeſtatem Sveciæ! Poloni ergo reduniti & aucti copiis Tartaricis nihil de pace audire ſuſtinuerunt, ſed cum Legatus Sac. Majeſtatis Chriſtianiſſimæ pacis autor eſſet, reſponderunt, *nullam unquã fore pacem, niſi Sac. Reg. Majeſtas Sveciæ cum ſuo Exercitu Poloniã & ejus Provinciis excedat, & pro illatis hoc bello damnis ſatisfaciat.* Victus verò ſequentibus diebus ad Warſaviã Rex Poloniæ per terræ Vielunenſis Dapiferum Dn. Albertum Girisky ſignificari fecit, non fore ſibi ingratam Regis Chriſtianiſſimi operam Interpoſitionis, modò Legati ad ſuam Majeſtatem nunc ire vellent. Suſceperunt illi mox iter Lublinum, & primis diebus ſpes boni ſucceſſus apparuit: quam primum verò nuncius Viennæ adveniſſet, priori longè durius & quidẽ tale reſponſum retulerunt, ut idem Sac. Regiam Majeſtatem omnino celare voluerint. In Moſchorum & Danorum diverſionibus tum ſita erat omnis ſpes. Renovato verò fœdere inter Sac. Regiam Majeſtatem Sveciæ & Uniti Belgii Ordines Generales; ut & Czare Moſchorum aliquantum in Livonia retuſo, iterum Rex Poloniæ Gedani An. 1656. brumali tempore commorans cum per mediatores, tum etiam per alios internuncios pacis ſtudium oſtendit. In quo cum uterque Rex & mediatores ultro citroque commeantes eò usque eſſent progreſſi, ut Sac. Regia Majeſtas Sveciæ &

ciæ &

Digitized by Google

ciæ & Sereniſſimus Elector Brandeburgicus in præliminaria, prout à Polonis poſtulabatur, conſentirent, & totum negocium videretur poſſe tridui ſpacio componi, ibi tum ad Sac. Reg. Majeſtatis Sveciæ aulam conſtitutus Imperialis Reſidens Liſola oppreſſurus negocium in herba, illicò non ſalutatâ Sac. Regia Majeſtate Sveciæ, Elbinga Gedanum contendit, effecitq; unà cum Danico Miniſtro, ut & Tractatus intermitteretur, & Rex Poloniæ ad Czenſtechovam tantiſper contenderet, dum Danica arma plenè apparari, & duæ illæ conditiones, quas Auſtria in pactis erigendis cum Polonia ſuper auxiliorum præſtatione adhuc exegit, melius perpendi poſſent. Hic iterum regerit Inſtructio Bohemica, non modò Gallicos Miniſtros tum aſſeveraſſe, quod Sac. Cæſ. Majeſtas & Domus Auſtriaca non potuerit comprehendi tractatu illo inter Sveciam & Poloniam ineundo; ſed etiam Galliam intendiſſe, ut compoſito bello Sveco-Polonico Sac. Regia Majeſtas Sveciæ Auſtriam bello adoriretur. Quod ſi vel Miniſtri Gallici talia (quæ tamen ab iis in Sac. Regiæ Maj Sveciæ aula nunquã ſunt propoſita vel audita) dixerunt, vel Sac. Cæſ. Majeſtati cordi fuit comprehendi dicto Tractatu, cur Imperialis Conſiliarius & Reſidens Liſola non informavit vel Sac. Regiam Majeſtatem Sveciæ, vel etiam fœderati Belgii Legationem, tum munere mediatorum fungentis, de Sac. Cæſ. Majeſtatis propoſito? Si Sac. Cæſ. Majeſtas ſcivit, Sveciam & Galliam compoſito bello Polonico velle invadere Auſtriam & conſequenter bellum in Imperio excitare, cur tanto & tam periculoſo tempore Imperii Electores, Principes & Status non convocavit ad *Imperii prorogata comitia?* Cur eorũ conſilia & vota decenti & legitimo modo non requiſivit? Sæpe nominata Inſtructio exaggerat Imperio tum imminentia pericula & ſolicitam S. Cæſ. Maj. curam pro ejusdẽ pace & ſalute, & nullibi tamẽ fit mentio ſtatuum, *qui tamen in omnibus deliberationibus ſuper negociis Imperii, præſertim ubi bellũ decernendũ vel avertendũ, ubi pax aut fœdera faciẽda, ſine cõtradictione, imò ſine ulla interpoſita cunctatione deberent gaudere jure ſuffragii, & ſine eorũ comitiali conſenſu, ſive in ſupradictis, ſive aliis ejusmodi negociis nihil ſuſcipi*. Scilicet intererat tum Auſtriæ & ignorare S. Rom. Imperii Electores, Principes & Status intentionẽ contextumq; cõſiliorum Auſtriacorum & Polonos ab imminente Tranſylvaniæ & Coſacorum exercitu egregiè caſtigari, ut ita ab hiſce in tanta calamitate verſantibꝰ, eò citius extorquerẽtur prætenſæ conditiones, & illi videntes concurſum tot tamq; variorũ armorum in Imperii vicinia conatibus Auſtriacorũ applauderent. Sed qui expendit, quot quantisq; viis Auſtria non modò Tractatũ inter Sveciam & Poloniam impediverit; ſed etiam quot hoſtes, cumprimis Moſchos & Danos Sveciæ excitaverit;

non

non diffitebitur, Auſtriam quoque in cauſa fuiſſe, quod Sac. Reg. Maj. Sveciæ alios in ſocietatem armorũ contra Poloniam admiſerit. Corona Poloniæ cum variis eſſet oſtentata, etiam Celſisſimo Principi Tranſylvaniæ oblata fuit. Princeps ſciens non modo conſtitutionum & jurium Poloniæ; ſed conſiliorum etiam, quæ ſuper eâdem corona tam in aula Imperatoris, quã in Moſchovia agebantur, non potuit non pro ludibrio & officiis habere ſibi factam oblationem: ut pote quâ videbat Auſtriacos non minus ſe, quàm Czarem Moſchorum ludere & interea ſuæ domui illam corollam, aliis verò bellum præparare. Sac. etiam Majeſtas Sveciæ accepto poſt pugnam Warſavienſem ſuperbisſimo iſto reſponſo à Rege Poloniæ & videns, Polonos nõ niti propriis conſiliis, ſed pendére ab Auſtriâ, hanc verò nihil minus, quàm pacẽ promovere, cœpit exinde ſtrictius ſociare conſilia cum Celſisſimo Principe Tranſylvaniæ. Fœdus, quod tum cum eo percuſſum eſt, nihil in ſe continet, quod quieti & paci ſive Rom. Imperii in univerſum, ſive Auſtriæ quoad ejus Regna & provincias hæreditarias ſigillatim vel ullo in articulò præjudicioſum ſit. Fœderatorũ ſecuritas & honeſta Poloniæ pax ſcopus erat dicti fœderis. Et ſi Poloni & Lithuani præterito vere vel æſtate in aperto etiam campo eam facere voluiſſent, apud Sac. Regiam Majeſtatem Sveciæ & ejus fœderatos nullam inveniſſent ſive tractandi moram, ſive conditionum iniquitatem, quin potius tam quoad liberam electionem, quàm aliorũ jurium integerrimã ſuam libertatem. Et Deus, quando inter medias belli ſuſcipiendi cogitationes & ingentes iſtas Poloniæ flammas S. Cæſ. Maj. Ferdinandum III ex hac vita àvocavit, videbatur oſtendiſſe non minus Poloniæ, quàm Auſtriæ, tempus eſſe cogitandi de pace. Verùm hoc uno Polonia infelix fuit, quod quandoquidem inter tot hoſtes univerſalia comitia convocáre & in commune conſulere non potuit, ideo Auſtriæ conſilia ſequi & ejus præſidium quærere adacta ſit. Neque hæc ſive cauſæ ſuæ, ſive occaſioni tali defuit. ſed dextrè procuravit, ut Poloni, qui Regem Auſtriacum toties ſunt averſati & nunc bellis afflicti, vix de tali Rege ſuſcipiendo audire ſuſtinebant, ab amicis juxtà & hoſtibus, Svecis, Germanis, Moſchis, Tartaris, Tranſylvanis, Coſacis, Moldavis, Wallachis, imò ipſis Polonis ultra quàm dici poteſt, tam quoad bona, quàm cruciatus & vitæ diſpendia magis magisque contererentur & redderentur opportuni intentioni Auſtriacorum. Nam (ut nunc ad *Alterũ* membrum eatur) ſi Auſtria non propoſito acquirendi Regnum Poloniæ, ſed mota vel pactis cum Polonia antiquis, vel commiſeratione Chriſtiana erga afflictos bellum hoc ſuſcepit, cur pacem Lubecæ & poſtea tot vicibus impedivit? Cur Poloniæ (non dicam) ſæpè contra hoſtes Turcas & Tartaros, ſed nuper contra

contra Coſacos & Moſchos, graves Poloniæ hoſtes, ſuppetias non tulit? Cur in principio recrudeſcentis hujus Svecici belli, præcipuè cum omnes Palatinatus à Rege Poloniæ jam in Sileſia agente, ad Sac. Reg. Maj. Sveciæ conceſſiſſent, & res in Polonia videretur deſperata, vigore antiquorum pactorum in campum non deſcendit? Scilicet non defuit iis voluntas, ſed occaſio, quæ oſtenderet & Poloniam in cineribus & coronam offerri cum jure perpetuæ ſucceſſionis. Non opus eſt recenſere priora tempora, & quam ſæpe in Poloniæ Interregnis Auſtria Poloniæ ſceptrum ambiverit: propiorum temporum meminiſſe juvabit, & quidem *primò*, quod Anno 1655. cum Rex Poloniæ armis Svecicis Regno eſſet pulſus & Quartiani nutarent, tum Auſtriacus quidam fuerit apud Quartianos, qui iis auxilia Imperatoria promitteret, modò poſt fata Regis Johannis Caſimiri corona conferretur alicui ex Domo Auſtriaca. Quando proceres & Nobiles Quartianis adſcripti hanc propoſitionem rejiciebant, non propterea à parte Auſtriæ omiſſum eſt idem inſtitutum. Apud Regem & Senatorum quoſdam de eo deinde agi cœptum eſſe vel inde apparet, quod cum Rex Poloniæ in ſupra allegatis literis ſuis, ſcriptis Croſnæ d. 4. Januar: Anno 1656. ad civitatem Thorunienſem affirmat, Cæſarem promittere ſibi auxilia tum Legati Imperiales in Tractatu Vilnenſi ſuaſerint Polonis, ut concitato jam Czare Moſchorum contra Sveciam, & duobus iſtis invicem colliſis tractatum cum Moſchis rumperent, quò ſpes, quam Czari Moſchorum fecerant de conſequenda corona Polonorum rupturâ concideret, & ſic Imperator non videretur ineſcâſſe Czarem vana ſpe & ſibi procurâſſe Poloniæ regnum. *Tum* & hoc diligenter eſt conſiderandum, quod cum Liſola Gedani Tractatum, qui (ut ſupra eſt relatum) in Boruſſia inſtitui debebat, interturbaſſet, & Mediatores cauſam tam ſubitò mutati conſilii perquirerent, palam profeſſi ſint Poloni, cœptum ſcilicet eſſe Tractatum inter Sac. Cæſ. Majeſtatem & Sac. Regiam Majeſtatem Poloniæ, de eventuali ſucceſſione principis Auſtriaci in Regnum Poloniæ eamq; etiam poſſe ratihaberi à Repub. ſed quandoquidem Sac. Cæſ. Majeſtas poſtulabat adhuc duas conditiones: *Primò*, ut Poloniæ caſſato jure eligendi poſthac Auſtriæ adſcriberet perpetuum jus ſuccedendi in coronam Poloniæ. *Secundò* ut Auſtria & Polonia unà cum Dania in decem annos mutuo fœdere contra Sveciam necterentur, anniterenturque communibus viribus eliminare Sac. Regiam Majeſtatem Sveciæ non modò Poloniâ & Boruſſiâ; ſed etiam provinciis Germanicis: ideo diviſis in hoc negocio ſuffragiis Senatorum, qui Regi Poloniæ tunc erant à latere, eundum eſſe Regi ad Czenſtechovienſem aut alium Senatorium conventum, ut ibi certiores reddantur &

Auſtria de ſua prætenſione, & Polonia de deſiderato auxilio. Negant quidem Auſtriaci, talia pacta ſibi cum Rege Poloniæ interceſſiſſe & id quidem non ſine cauſa. Neque enim adhuc conſultum foret apertè talia fateri tam ob Czaris Moſchorum indignationem, quàm propter aliorum odia, imò totius Reipubl. Polonæ incerta ſuffragia. Ipſe tamen Poloniæ Rex in quadam Reſolutione de 15. proximè præteriti Menſis Junii data Sac. Regiæ Majeſtatis Chriſtianiſſimæ Legato, ait *ſe tam vigore antiquorũ pactorum, quàm fæderis noviſſime cum Sereniſſima domo Auſtriaca initi, ita eſſe cum ea aliisq; conjunctũ, ut ſine ejus ſcitu & conſenſu nec diem, nec locum, nec formam præſcribere poſſit congreſſibus.* Et Poloni ut hactenus libero jure eligendi ſibi Regem gaviſi ſunt; ita ex quo fama caſſati ejus juris etiam ad illos, qui in exilio vixerunt, emanavit, illico pactionem illam editis ſcriptis & nullitatis & iniquitatis ſummæ arguere cæperunt. Non poteſt ergo aliud ex ſuprà allegatis rationibus elici, quàm Auſtriam ſuſcipiendo hoc bellum & percutiendo tantum fœdus cum Polonia intentionem habere acqvirendi ſibi non modò jus eventualis ſucceſſionis poſt fata moderni Regis Poloniæ, ſed hiſce etiam primordiis jus perpetuæ ſucceſſionis. Non eſt opus ut in *Tertio* hujus libelli membro multis exponatur, quantæ ſit & conſiderationis & conſequentiæ exitioſæ hic Auſtriæ conatus. Seculorum labor eſt, quem nunc conſummatum eunt: non alia intentione, quàm ut ſociatis tribus Regnis hæreditariis fundamentum ponant affectatæ jamdiu Dominationi in univerſam Europam. Noverunt omnes Polonæ gentis potentiam & quã polleat militari laude & cumprimis equitatu. Quod ſi is ſub imperio periti Ducis Auſtriaci jungatur equitatui peditatuiq; Germano, exercituiq; neceſſariis proſpiciatur, nihil nõ audebit Auſtria, non modò contra omnes vicinos; ſed etiam contra Imperium Romano-Germanicum & Statuum libertatem ac jura. Et quandoquidem Auſtria eſt tenax ſuarum prætenſionum & ad plus ultra ſemper tendit; vicini verò principes non poterunt permittere, ut tanta potentia coaleſcat: ideo tanti Auſtriæ conatus neceſſariò videntur procuraturi *primum* exitioſam & ultimã Poloniæ ruinam & *deinde* ex flammis Polonicis vicinæ Germaniæ incendium. Velint Sac. Romani Imperii Electorum, Principum & Statuum Deputati apud ſe perpendere non modò exempla præteritorum temporum & quam citò vel inimiciſſimi convenerint ad deſtruendam ſurgentem & ambitioſam ejusmodi potentiam; ſed etiam quantis & quàm bellicoſis Germania circumdata ſit gentibus: quarum aliæ nunc injuriis & armis Auſtriæ ſint laceſſitæ; aliæ verò cum prioribus conſilia ſociare incipiant, omnes ſine dubio ita animatæ, ut prius extrema tentare velint, quàm pati, ut Auſtriæ nova hæc poten-

Digitized by Google

potentia Polonica accreſcat. Neqve eſt, quod pericula imminentia exaggerentur, cum præſentium & Imperio jam impendentium ſatis ſit. Quam frivolis prætextibus Daniæ Rex bellum ſuſceperit contra Sveciam; arma verò ſua impulſu magnorum ſuorum fœderatorum Auſtriacorum & indigniſſimo quodam auſu in Imperium converterit, & in eo Sac. Regiam Majeſtatem Sveciæ ceu Imperii membrum nunc terrâ & aquis impugnet, notius eſt, quàm ut ejus circumſtantias hic repetere opus ſit, præſertim cum Sac. Regia Majeſtas ea de cauſâ ad Sac. Romani Imperii Electores, Principes & Status ipſa jamdiu ſcripſerit. Ex Polonia & Bohemia ſcribunt Auſtriaci Miniſtri primariæ dignationis, Regem Poloniæ velle mittere Regi Daniæ ſuppetias, & earum cauſâ Polonicum exercitum debere tranſire per Imperii ditiones. Scilicet Auſtriaca ſunt talia conſilia, Polonis ſuppeditata, ut quemadmodum Poloni antehac Marchiam & Pomeraniam; Dani verò Bremenſem Ducatum impunè & ſine aliqua Imperii reali indignatione infeſtarunt, ita nunc Poloni non vereantur pari facilitate Pomeraniam & reliquas Imperii inter Cimbriam & Poloniam ſitas, aliasque vicinas Provincias populari & ſic pacem Imperii rumpere & planè conculcare. Quare cum nuper defuncta Sac. Cæſ. Majeſtas & ejus veſtigiis inſiſtens Regia Majeſtas Hungariæ & Bohemiæ tantam moleſtiam, impedimentum & tandem apertam *hoſtilitatem quoad ſtatum & ſecuritatem tam per ſe, quàm alios clam & palam, directè & indirectè, in Imperio & fermè ubique extra illud Sac. Regiæ Majeſtati &* Regno Sveciæ contra manifeſtiſſimas Inſtrumenti pacis diſpoſitiones intulerint & adhuc inferri faciant, adeò quidem, ut jugulum Status & ſecuritatis ejus nunc petant, & quod hic maximè conſiderandum venit, Sacram Regiam Majeſtatem & Regnum Sveciæ ditionibus ſuis in Germania acquiſitis ejicere intendant; & Sacra Cæſ. Majeſtas nuper defuncta *de conſilio & conſenſu Sac. Romani Imperii Electorum, Principum & Statuum à die concluſæ pacis Sveciam in plena juſtaque Ducatuum & ditionum in Imperio ſitarum poſſesſione conſtituerit, promittentes vigore pactorum Oſnabrugenſium ſeſe ratione ditionum, bonorum, juriumque per dicta pacta conceſſorum ſecuritatem illi præſtituros & Sveciam in eorum poſſesſione quietâ contra quemcunq; inviolabiliter conſervaturos & manutenturos*; ideo & Sac. Reg. Maj. Sveciæ, quæ antea per alios ſuos Miniſtros S. Rom. Imperii Electores, Principes & Status ſigillatim de ſuprà dictis Auſtriæ attentatis informavit, nunc ex quo molimina omnia in apertũ bellum eruperunt, & nulla uni-

 verſa-

verſalia Imperii comitia hoc tempore haberi poterunt, Ordinariæ huic Imperii Deputationi eadem ob oculos ponere non ſuâ modò, ſed Imperii etiam quàm maximè intereſſe exiſtimavit. Quemadmodum enim ex ſuprà allegatis & iis etiam, quæ nomine Sac. Regiæ Majeſtatis Chriſtianiſsimæ ejusdem Extraordinaria Legatio coram Sac. Romani Imperii ordinaria Deputatione nunc profert, videre eſt, quàm *abſolutam & illimitatam poteſtatē* nuper defuncta S. Cæſ. Majeſtas ſibi in Imperio arrogaverit, & in quem periculoſum ſtatum exinde Sac. Romanum Imperium reſpectu vicinorum nunc conjectum ſit: ita ex parte Sac. Reg. Majeſtatis Sveciæ non dubitatur, quin Sac. Romani Imperii Electores, Principes & Status, *eorumque vices nunc in Ordinario conventu ſuſtinentes Ordinarii Deputati* accepta hac integra rerum omnium notitia & memores non modo *poteſtatis, auctoritatis & jurium, quæ ad conſervandū Imperii æquilibrium Statibus per pacta Oſnabrugenſia ſarta tecta reſervantur*, ſed fidei inſuper, qua non minus Regibus & Regnis fœderatis, quàm ſibi invicem in obſervationem pactorum ſanctiſsimè obſtricti ſunt, in præſenti Interregno & hac rerum conjunctura *ceu membra unius Reipublicæ & cuſtodes communis libertatis*, concordibus votis & ſuffragiis concurrant & tantis malis Regnorumque Sveciæ & Galliæ gravaminibus ad æquata remedia adhibeant. Inprimis verò nomine Sac. Regiæ Majeſtatis Sveciæ decenter à Sac. Romani Imperii Electoribus, Principibus & Statibus hoc ipſo requiritur; *Primò* ut diligenter expenſis ſupradictorum conſiliorum Auſtriacorum & ſuſcepti belli in Polonia conſequentiis in Imperii præjudicium tandem redundantibꝰ, Regiam Majeſtatem Hungariæ & Bohemiæ *ceu conſtatum ſuum authoritate Imperii & reapſe* quantocyusque à motibus Polonicis & ſocietate Regis Daniæ avertant efficiantque, ut damna Sac. Regiæ Majeſtati & Regno Sveciæ jam data reſarciat. *Secundò* ut Sac. Regiæ Majeſtati & Regno Sveciæ ceu pacis conſorti & membro Imperii non modò contra Regem Daniæ adhuc Bremenſi Ducatui armis ſuis inhærentem & Pomeraniæ maritima loca infeſtantem, commerciorumque ſecuritatem in Imperii fluminibus Albi & Wiſurgi turbantem; ſed etiam contra quoſcunq; alios, qui S. Reg. Maj. & Regni Sveciæ jura & ditiones in Imperio ſitas armata manu & de facto impetere audebunt, debito & legibus Imperii convenienti modo quantocius & quidem ad recuperandam arcem *Bremerverdam* adſiſtere & plenam Guarantiam præſtare velint; Et *tertiò* ut rationes ineant, quibus S. Reg. Maj. & Regno Sveciæ poſthac ratione Provinciarum & jurium ſuorum in Imperio caveatur de non amplius turbando. Plures jam ſunt Menſes, cum Sac. Reg. Majeſtatis nomine præſens Imperii

ordina-

ordinaria Deputatio ratione adſiſtentiæ contra Daniam monetur. Quod ſi ut hactenus, ita poſt hac etiam *prævalentibus artibus & inveterata authoritate Auſtriacorum*, tam neceſſaria res cenſebitur ſupervacanea & indigna Statuum conſilio, atque ita S. R. Maj. Seciæ communis ſecuritatis & auxilii, qvod vigore Imperialium conſtitutionum membris Imperii in tali caſu præſtari debet, diutiùs relinqvetur expers, Ipſa ſibi de neceſſaria Sui conſervatione qvovis modo obtinenda proſpicere adigitur. Francofurti ad Mœnum d. 22. Septemb. An. 1657.

Sacræ Regiæ Majestatis Sveciæ

Ablegatus Extraordinarius

Matthias Biörenklou.

Lit. A.

JOHANNES CASIMIRUS Dei gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, &c.

Spectabiles ac Famati Fideles nobis dilecti. Adverſa Fidelitatum Veſtrar. fortuna non mediocriter Nos afflixit, poſtqvam intelleximus, qvod hoſtis urbem hanc Noſtram, præclarè ſervatâ aliis occaſionibus fide, inſignem inter ſuam numeret prædam. Credebamus potiùs, qvod fractis ad ipſorum mœnia ſuis viribus, pro gloria turpitudinem & audaciæ ſuæ pœnam erat reportaturus, præſertim cum nihil Fidel. Veſtr. ad ſuſtinendam longiorem obſidionem defuerit. Sed qvia Caſum hunc ſive neceſſitas, ſive dolus extorſit, fato potiùs, qvàm voluntati Fidel. Veſtrar. imputandum cenſemus. Mirum tamen, ſi Fid. Veſtr. (prout relatum Nobis eſt) nudæ perfidi cujusdam traductoris inſimulationi, non viſo, nec habito ullo documento, ceſſerunt, cum aſſerere auderet, Pruſſiam à Nobis hoſti eſſe conceſſam. Procul omnino abſita cogitatione diſtamus, & qvamvis hoc proſperum ſcelus jam omnia ſpe devoraverit, adeſt Nobis cauſa juſta & vindex Deus, qui invaſorem alienorum

C 3 juſtiori

Digitized by Google

juſtioribus Terminis circumſcribet. Non deſunt & humana ſubſidia, jam etenim Regnum noſtrum feliciter ingreſſi ſumus, *Coſaci* qui tot malis hactenus Nos implicaverant, præſtito recenter fidelitatis ſuæ juramento, ad obſeqvium Noſtrum, ſvadente *Tartarorum Principe*, redierunt, qui centum millia ſui exercitus in auxilium Noſtrum libens adduxit. Stipendiarius miles hoſti infenſus catervatim ad Nos convolat. Præcipui Regni proceres lateri Noſtro adſiſtunt, qvos prompta ſequitur Nobilitas. *A Sere*, *etiam Imperatore auxilia promiſſa expectamus, apud quem per Legatum Noſtrum Magnificum Palatinū Lancicienſem Viennæ præſentem agimus.* Quod ſignificandum Fidel. Veſtr. ſimulq; easdem adhortandas eſſe duximus, ut memores juratæ Nobis fidei, qvod ſubditos decet cogitare & exeqvi velint, qvò & injuria nobis illata reſarciri, & hujus urbis ſpectatum nomen ad poſteritatem celebre eſſe poſſit. De cætero Fidel. Veſtr. gratiam Noſtram Regiam offerimus. Dat. Croſnæ 4. Januarii An. 1656, Reg. Noſtr. Poloniæ 7. An.

JOHANNES CASIMIRUS REX.

Spectabilibus ac Famatis Burggrabio Proconſuli, Conſulibus totique Magiſtratui & cōmunitati civitatis Noſtræ Thorunienſis Fidelibus nobis dilectis.

Lit. B.

FERDINANDUS III, *divinâ favente Clementiâ Electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, &c. Sereniſſimo & Potentiſſimo Principi,* Dn. CAROLO GUSTAVO, *Svecorum, Gothorum Vandalorumqve Regi &c. Salutem cum omnis boni incremento.*

SErenisſime & Potentisſime Princeps, Conſanguinee & Frater charisſime: Literas Seren. Veſtr. duodecimâ menſis proximè præteriti Caſimiriæ ad Cracoviam datas accepimus, & ex iisdem prætereà, qvæ de ſuis in dicto regno ſucceſſibus Nobis benevolè communicat, perquàm libenter intelleximus, nihil ipſi in illa vicinia prius antiqviusqve fore, qvàm ut & amicitiam Noſtrā omni meliori ratione tueri, & iis rebus ſtudere poſſit, qvæ vicinitatis leges inter amicos ſibi vendicare videntur, prout etiam confidat, Nos ſemper paria relaturos, affectumqve Noſtrum erga Seren. Veſtr. integrum illibatumqve ipſi con-

Digitized by Google

conſervaturos eſſe. Et admonuit ſanèNos hæc tam *amica conteſtatio* Ser.Veſtr. non modò eorum, quæ Seren.Veſtr. partim per literas, partim per Miniſtros ſuos jam antè in hac materia adNos perſcripſit & perferri voluit, verùm etiam reſponſi ad ea àNobis vigeſimâ quartâ Auguſti proximè elapſi dati, quo eam cùm *de mutuo ſinceræ benevolentiæ affectu aſſecurabamus*, tùm id quoq; inprimis ſignificabamus, nihil Nos magis optare, neque Reipubl. Chriſtianæ quicquam magis expediens ac neceſſarium judicare, quàm ut exortæ inter ipſam & Seren. Regem ac Regnum Poloniæ differentiæ quantocyus amicabili compoſitione ſopirentur: Quæ quidem literæ quin rectè ad eandem Seren.Veſtr. pervenerint, neutiquam dubitamus; Jam quod ab illo tempore *eadem illa pacis reſtaurandæ cura apud Nos minimè diminuta, ſed aucta potiùs intenſaq; fuerit, utpote quo concurſum & ſtrepitum tot tamq; variorum armorum in vicinia non niſi graviter ſentire poſſimus*, exiſtimamus, Ser.Veſtr. pro ſua prudentia facilè judicare poſſe. Fuit quidem ea ſpes Noſtra fore, ut Tractatus amicabiles communi conſenſu *Stockholmiam* ac poſtea *Stetinum* indicti ad effectum perducerentur, perque eos periculum, S.R. Imperio & finitimis ejuſdem provinciis ex illo tot tamque variarum gentium, in Regno Poloniæ inter ſe digladiantium concurſu imminens averteretur. Et dolemus ſanè, *quod vel primus ille exardeſcentis belli impetus, vel aliæ fortè cauſæ tractationi illi locũ tum nõ dederint*; Et habuit interim Serenitas Veſtr. eos in illo Regno ſucceſſus, de quibus per noviſſimas ſuas amicè Nobis ſignificare voluit; At enim cum per eos, ut belli facies alterata ſit, cauſas tamen ejus mutatas aut animum Seren.Veſtr. à pacis conſiliis averſum eſſe, cenſendum non ſit, cum id Seren.Veſtr. conteſtatum ſemper amicæ compoſitionis ſtudium non ferat, Nobiſve perſvaderi permittat: qvippe qvam (ut de aliis taceamus) non lateat, qvanti totius Chriſtiani orbis interſit, Regnum Poloniæ, qvod hactenus propugnaculi loco contra qvosvis hoſtiles inſultus ſtetit, poſt tot aliunde perpeſſa bellorum incommoda non enervari penitus & ad extremæ debilitatis terminos reduci: Omnino confidimus eandem Noſtram reducendæ pacis ſollicitudinem à Seren. Veſtr. non aliter, quàm in optimam partem acceptum iri.

Et quandoquidem non dubitamus, quin Seren. Rex & Regnum Poloniæ ad eandem compoſitionem non minùs propendeant: *pro eo ſanè munere, quod Nobis in Repub. Chriſtiana inter Reges & Principes ejuſdem ſuprema divinitas ſummum impoſuit*, aliter non potuimus, quàm ut tot tamq; prægnantium rationum ad id Nos impellentium momentis manum daremus, adeoque operam Interpoſitionis Noſtræ ad reconciliandos animos inter ſe diſſidentes

utriqve

utrique parti amicè offerremus: cumque eam in æquanimitate Seren. Veſtræ repoſitam habeamus fiduciam fore, ut nec ipſa huic pacificæ & cum ad univerſæ Reipubl. Chriſtianæ, tùm non minùs Seren. Veſtr quàm cujusvis alterius partis bonum collimanti intentioni Noſtræ ſit adverſatura, ſed potiùs gratam acceptamque eandem habitura; quin etiam moderatæ pacis gloriam cuivis alii nō ſine multorum innoxiorum ſanguine parto, vel pariendo triumpho prelatura, ac vel maximè cum non dubitemus, quin & divina bonitas huic conſilio Noſtro benignè adſpiratura ſit, ut bello ſanguinolento omniaque vaſtanti ad omnium peræquè ſatisfactionem ac ſecuritatem finis imponatur. Idcirco Seren. Veſtr. cum per literas haſce Noſtras, tum per earundem exhibitorem expreſſum Ablegatum Noſtrum, Generoſum Fidelem Nobis dilectum Franciſcum Euſebium Comitem à Poettingen Dn. in Oberfalckenſtein & Groskirchheim, hæreditarium Burggravium Lincii, Noſtrum Conſiliarium, Camerarium & Germanum Vice-Cancellarium in Regno Bohemiæ, de hoc conſilio Noſtro ſignificare voluimus, prout non minùs per alium expreſſum Ablegatum Noſtrum prædicto Seren. Regi Regnoque Poloniæ ſignificandum curamus, expectaturi ſuper hoc à Seren. Veſtr. non modò deſideratam, de qua non dubitamus, declarationem, verum etiam expreſſionem, quo loco & tempore id negocii pro commoditate tam ſuâ & Seren. Regis Regnique Poloniæ, quàm Noſtrâ ſuſcipi quàm opportuniſſimè poſſe exiſtimet, quò & Nos, & dictus Seren. Rex Poloniæ quæ ad id inchoandum promovendumque pertinent, maturè diſponere & apparare poſſimus.

Cæterùm ſicuti Nobis ea, quam Serenitas Veſtr. Nobis tam per literas, quàm Conſiliarium etiam ſuum hîc ad aulam Noſtram Reſidentem *de ſincero Suo in Nos amicitiæ & benevolentiæ ſtudio præſtare voluit, cõteſtatio admodum grata accidit:* Ita eandem de pari Noſtro in ſe affectu ſecuram eſſe volumus; quoad reliqua à dicto Reſidente Seren. Veſtr. ſcripto propoſita ad reſponſum Noſtrum ſuper his eidem datum Nos referentes: Seren. Veſtr. Divinæ tutelæ ex animo commendamus. Datum in civitate Noſtra Viennæ die 16. Novembris An. 1655. Regnorum Noſtrorum Romani 19. Hungarici 30. Bohemici vero 28.

Ejusdem Serenitatis Veſtr.

Bonus Conſanguineus & Frater

FERDINANDUS.

Lit. C.

Digitized by Google

Lit. C.

FERDINANDUS III. *Divinâ favente Clementiâ &c. Seren. Principi Dn.* **JOHANNI CASIMIRO** *Regi Poloniæ &c.*

SEreniſſime Princeps &c. Reddidit Nobis literas Seren. Veſtr. 7. hujus ex ſuperiori Glogovia datas, Ejusdem Reſidens Baro Johannes Baptiſta Visconte, ſimulque tum viva voce, tum ſcripto fuſiùs retulit, quibus cauſis *coacta Seren. Veſtr. tandem in ditiones Noſtras recipere ſe debuerit*, explicando etiam prout aliàs ſæpe, in quas difficultates ac anguſtias ipſa resq; ſuæ ac inclyti Regni Poloniæ ex bello à Seren. Rege Sveciæ ſibi illato ſint redactæ. Quemadmodum igitur vices ſtatumque afflictum Seren. Veſtr. & florentiſſimi nuper Regni pro eo, quo cùm erga omnes, tum vel maximè erga eum, *qui Nobis ob Regii faſtigii dignitatem frater, & ob ſanguinis conjunctione conſobrinus & affinis ſit*, tum etiam *erga Regnum vicinum & amicum propendemus affectu*, non poſſumus non condolenter conſiderare: Ita pergratum Nobis fuit intellectu, quod Seren. Veſtr. *uti nunquam anteà, ſic ne nunc quidem ab amicabili æquaq; compoſitione abhorreat*. Non omiſimus quidem Nos ſæpe dictum Seren. Regem Sveciæ etiam poſt bellum motum, cum de ejus cauſis ad Nos fuſiùs perſcripſiſſet, ad pacem hortari. Ac *tametſi deinde ea ſubitò rerum in Regno Poloniæ ſucceſſerit mutatio, ut facile conjicere liceat, animum inde Regis non ad aſſumendum Tractatū compoſitionis, ſed bellum proſequendum propenſiorem eſſe factum*; Non idcirco tamen Nos curam pacis Noſtram remittendam, ſed *pro eo, quod Deus Opt. Max. ſummum Nobis inter Reges & Principes Chriſtianos impoſuit, munere intendendam potiùs & augendam*, adeoq; ſæpe memorato Seren. Regi Sveciæ (quod certis de cauſis hactenus diſtuleramus) officium Interpoſitionis Noſtræ ad compoſitionem æquam inter Ipſum & Seren. Veſtr. conciliandam ultrò offerendum duximus, prout tàm per literas, quàm expreſſum etiam Ablegatum Noſtrum, Generoſum Fidelem Nobis dilectum Franciſcum Euſebium Comitem à Poettingen offerimus. Et cum pro illa, quam cùm in æquanimitate & moderatione Seren. Suæ, tum *conteſtato quoque ſæpius pacis ſtudio* repoſitam habemus, fiduciâ omnino ſperemus, Eam huic conſilio optimæque intentioni Noſtræ minimè repugnaturam eſſe, quippe quâ nihil aliud quærimus, quam ut extinctâ feralis omniaque devorantis belli flammâ, aquâ & tam uni quàm alteri parti non pœnitendâ inſtituta pace ulterior Chriſtiani ſangvi-

nis effuſio ſiſtatur, majoraque pericula, niſi aqua affundatur, non in regna modò provinciasque, Noſtrasq; hæreditarias, aliasque finitimas ditiones;ſed in univerſum orbem Chriſtianum eruptura videntur: adeoque ſpem firmam foveamus,ſupremam Divinitatem,in cujusNomine totum hoc negocium ſuſcipimus, id ita felicitaturam eſſe, ne exoptato careat exitu; tum etiam Nobis non poſſit, nec debeat eſſe dubium, quin Seren. Veſtr. cum inclyto Regno Poloniæ pro eo, quod ſemper præ ſe tulit, ſtudio hanc eandem pacis curam Noſtram ſit approbatura, officiumque prælibatæ oblationis Noſtræ grato animo acceptatura: Benevolè Eidē cùm per haſce Noſtras,tum per expreſſum etiam Ablegatum Noſtr. N. Comitem ad Rueffetein de eo ſignificare volumus, expectaturi ſimul per eundem reſponſum optatum Seren. Veſtr. quò & Nos quæ ad id negocii inchoandum promovendumque pertinent, maturè diſponere & apparare poſſimus. Qui de cætero Seren. Veſtr. benevolentiam Noſtram Cæſaream amice conſervantes Eandem Divinæ tutelæ ex animo commendamus. Viennæ 16. Novembr. An. 1655.

Lit. D.

Sereniſſime & Potentiſſime Imperator,

Dn. Frater & Conſanguinee Chariſſime, &c.

PErcepimus ex iis,quæ Maj. Veſtr. cùm per expreſſi ſui Ablegati, Generoſi Nobis ſincerè dilecti Franciſci Euſebii Comitis à Poettingen, Majeſt. Veſtr. Conſiliarii, Camerarii & Germanici Vice-Cancellarii in Regno Bohemiæ, vivam vocem, tùm etiam in literis ſcriptis Viennæ die 16. Novembr. Anno proximè præterito, Nobis verò Pragæ ad Warſaviam die 5. & 15. April. nuper elapſi traditis amicè ad nos perlata voluit, placuiſſe Maj. Veſtr. repræſentare Nobis non modò quod antehac de die 24. Aug. ſuperioris anni ergà Nos conteſtata ſit, ſe ſcilicet nihil magis optare, neque Reipubl. Chriſtianæ quicquam magis neceſſarium judicare, quàm ut exortæ inter Nos & Regem Johannem Caſimirum differentiæ quantocyùs amicabili ratione ſopiantur, ſed etiam quod eadem illa pacis reſtaurandæ cura vel ideo apud Maj. Veſtr. poſtea aucta ſit, quod *concurſum & ſtrepitum tot tamq; variorum armorū in vicinia non niſi*

gravi-

Digitized by Google

graviter ſentire poſſit: Speraſſe propterea Maj. Veſtr. fore, ut tractatus amicabilis communi conſenſu *Stockholmiam* & poſtea *Stetinum* indicti ad effectum perducerentur, perque eos periculum R. Imperio & finitimis ejusdem Provinciis ex illo bello imminens averteretur; Nunc verò *dolore, quod vel primus exardeſcentis belli impetus, vel aliæ, forte cauſæ tractationi illi locum non dederint:* Cenſere tamē Maj. Veſtr. quod licet *per ſucceſſus Noſtros belli facies alterata ſit*, animum tamen Noſtrū à pacis conſiliis nō eſſe averſum, cum & talia ſemper cōteſtati ſimus. & nos non fugiat, quanti totius Chriſtiani Orbis interſit, ne Regnum Poloniæ poſt tot aliunde perpeſſa incommoda jam ad extremos debilitatis terminos reducatur & enervetur: Maj. itaque Veſtr. ejus intuitu atque etiam *pro eo munere, quod in Repub. Chriſtianâ inter Reges & Principes ejusdem ſuprema Divinitas Maj. Veſtr. ſummū impoſuit*, aliter nō potuiſſe, quin utriq; parti operam ſuæ Interpoſitionis ad animos conciliandos amicè offerret; prout etiam ſuper hoc negocio deſiderat non modò Noſtrum reſponſum, ſed etiam expresſionem, quo loco & tempore exiſtimaremus id negocii quam opportunisſimè poſſe ſuſcipi.

Commune Nobis Anteceſſoribusq; Noſtris Regibus Sveciæ cum multis aliis Principibus & Rebuspubl. votum, deſiderium & ſtudium fuit jam diu, ut illa inter dictos Anteceſſores Noſtros Sveciæ & Poloniæ Reges exorta & unà cum Sceptro Sveciæ in Nos derivata, poſteaque inter Nos & Regem Johannem Caſimirum variis modis exaſperata diſſidia quantocyùs amicabili ratione terminarentur. Licet enim una injuriarum, quibus Rex Johannes Caſimirus Nos laceſſivit, Nobis vindictæ cauſam juſtisſimam potuiſſet præbere, nedum addita plurium continuata ſeries & nexus earum directus in Regiæ Noſtr. Dignitatis derogationem, Regniq; detrimentum; pacis tamen ſpe & amore ſivimus, ut Noſtri Regniq; Noſtri Senatores in tempore monerent Regni Poloniæ Senatum de arripienda anſa maturrimæ compoſitionis.

Nihil verò minus reſpexerunt, quàm ſalutare & pene neceſſarium illud conſilium; quippe quod tamdiu impedimentis involutum deprehendimus, dum præterita æſtate ulciſcendis talibus injuriis exercitum Noſtrum Poloniæ imminere, Nosq; altero velle inſequi intelligerent. Nam Legatio Polonica ad Nos in Sveciam ſuperioris anni vere miſſa tum demum Stockholmiam venit, cum Noſter Regnique Noſtri Senator & Campi Mareſchallus Comes Wittenberg jam diu acceperat mandata aggrediendi Poloniam, & Nos in procinctu eſſemus trajiciendi in Pomeraniam: adeò ut Nobis tum fuerit nec facul-

Digitized by Google

cas revocandi dictum Mareſchallum, neqve tuti conſultum ſubſiſtendi [illegible]mi, neqve etiam rationi conſentaneum ſuſpendere ſemel decretum bellum, qvando in prioribus induciis nulla fuiſſet ſecuritas, & Polonia binis antea tractatibus Lubecenſibus Sveciam eluſiſſet. Utriuſqve ergo partis conſenſu tractatio amicabilis Stetinum eſt indicta. Diſcedimus ergo nos in Pomeraniam & Legati Polonici in Boruſſiam. Noſtro etiam nomine bini Commiſſarii cum plena poteſtate & ſufficientibus mandatis agendi & concludendi Stetini relinqvuntur. Verum ex qvo Nos in Poloniam movimus, primarius Commiſſariorum Polonicorum *Palatinus Lanciciensis Comes Leſzinius* ſcriptis ad Noſtrum Regniqve Noſtri Cancellarium Comitem Oxenſtierna literis monuit, dictum Tractatum Stetino deſtinatum non poſſe ibi commodè inſtitui. Qvinimo ipſe Rex Johannes Caſimirus ſuperiori æſtate petiit & in caſtris Noſtris ad Sobotha ſtatim obtinuit Salvum conductum pro ſuis Commiſſariis, ut tractationi in Polonia ſe accingerent. Venerunt iidē, qvi in Svecia fuere Noſtro Salvo Conductu muniti menſe Septembri Warſaviam; ſed re ipsâ neglectâ receſſere iterum, *alter* in Lithuaniam, *alter verò* Cracoviam ad Nos: unde poſtea in Sileſiam ad ſuum Regē conceſſit. Poſt menſes aliqvot iterum pro Polonicis Commiſſariis petuntur literæ ſecuri commeatus & dantur etiam â Nobis: verum dicti Polonici Commiſſarii non comparuerunt, neqve â Rege Johanne Caſimiro ulla jam longo tempore audita eſt certa mentio aſſumendorum Tractatuum, *ita ut in alte memoratum Regem vix videatur poſſe qvadrare, qvod in Majeſtatis Veſtræ literis Viennæ die 16. Novemb. Anni proximè elapſi etiam in hac materia ad eundem Regem ſcriptis extat*, ſcilicet *qvod qvemadmodum Rex Johannes Caſimirus nunqvam antea, ita ne nunc qvidē inchoato hoc bello ab amicabili compoſitione abhorruerit.* Nam ut Commiſſariis Polonicis, qui Ani 1651. Lubecenſi congreſſui interfuerunt, per literas (qvod Nobis ex certis rerum documentis nunc conſtat) die 11. Aug. ſuprâ dicti anni ex caſtris ad Bereſteſko allatas injunctū erat, *ut penetratis Svecicorū Commiſſariorū animis & pretenſionibus congreſſum Lubecenſem dextrè diſſolverent,* idqve etiam eodem ac repetito ibidem tractatu non ſine Sveciæ & Mediatorum ludibrio ſunt executi. Ita Rex Johannes Caſimirus toto Noſtri Regiminis tempore, etiam in mediis belli flammis pacem qvidem in lingua promptam, bellum verò in pectore meditatum habuit: ut de illo optimè (de Nobis verò neſcimus qvo fundamento conjiciatur) dici poſſit, *animū videlicet ejus non ad aſſumendum tractatū compoſitionis, ſed bellum perſeqvendum & fuiſſe, & adhuc*

eſſe

Digitized by Google

eſſe propenſiorem, atq; ideò dolendum meritò eſſe, quod vel *primus exardeſcentis belli impetus, vel aliæ forte cauſæ, inprimis vero imaginaria ejus in Noſtrũ Regnum prætenſio, ut prioribus ante duobus Lubecenſibus Tractatibus, ita etiã nunc illis totiès à Nobis oblatis tranſigendi occaſionibus locum nõ dederint.* Cõmovet meritò mentem Noſtram, quod pertinacia pravorum conſiliorum cauſam dederit *cum* aliis tam vicinis, quàm Poloniæ ſubditis, *tum* etiam Nobis infeſtandi Poloniam & eam enervandi. Regna & Status alii, atque adeò ſocietates inter diverſos Principes Populosque ſtant & firmantur *cumprimis cultu & obſervantia fidei & conſtantia dictorum factorumque. Quando* ergo Polonici ſive Rex, ſive proceres unà cum Rege cenſuere tractatus pacis cauſa & communi tàm partium, quàm Mediatorum conſenſu decretos & bona fide à parte Sveciæ bis Lubecæ inſtitutos *dextre* h. e. per fraudem *eſſe diſſolvendos: Quando* fidem, & juramenti pactorumq; conventorum religionem inſuper habere, & eam pro ratione temporum & ob utilitatẽ propriam ſine ullo ſacroſanctarum transactionum reſpectu ſurſum deorſum verſare; *Quando* nunc vicinos invicem ad diffidentiam, nunc vicinorum ſubditos ad defectionem concitare pro nihilo ducere: *Quando* moniti tam Rex, quàm Senatores de mediis tanto malo adhibendis omnia juſta & æqua contemnere decrevere; ſimul quoque expendere debuerunt, malas artes & prava conſilia autoribus & conſultoribus ut plurimum eſſe exitioſa; quodque Polonia propterea ſibi non verò aliis imputare debeat præſentem ſuam eamqve deplorandam faciem. Eſt tamen in ejus adhuc poteſtate, ut ex his malis emergere poſſit, modò bonis conſiliis, tractationibus & ipſæ fidei locus debitè relinquatur. Quod verò *concurſum & ſtrepitum armorum in Maj. Veſtræ vicinia concernit*, ſi Maj. Veſtræ placet memoriâ repetere tempus, quo hæ Maj. Veſtræ literæ ad nos ſcriptæ ſunt deprehendet, *Majorem & Minorem Poloniam* aliasq; Provincias ut & integram militiam *Quartianam* partim ſpontanea deditione, partim armis, partim etiam pactis conventis Noſtræ protectioni & Imperio jam tum ſe ſubjeciſſe. *Magnus quoque Moſchoviæ Dux* paci tum religioſe Nobiſcum inhæſit; & *Zaporoviana gens* eodem tempore pro Nobis ſtetit: adeò *acquieſcentibus Nobis, illisque omnibus, nõ poſſimus percipere*, ubi & quis fuerit ille tot tamq; variorum armorum concurſus & ſtrepitus, quem Maj. Veſtra in ſua vicinia non niſi graviter ſentire potuerit. Si Rex Johannes Caſimirus & proceres, Nobilesque è Polonia profugi vel non inveniſſent ſedes in Sileſia, vel ab iis nihil incommodi Noſtro Statui bellico in Poloniam illatum fuiſſet, jamdiu nullus armorũ conflictus in Veſtræ Maj. vicinia eſ-

ſet. Et illa etiam de cauſa potiti cùm aliis Provinciis, tum etiam utraque Poloniâ tam per literas de die 12. Octob. Anno proximè præterito Caſimiriæ ad Cracoviam exaratas, qvàm vivâ MiniſtriNoſtri ad aulam Maj. Veſtræ Reſidentis voce Maj. Veſtræ amicè de prædicto rerum Noſtrarum in Polonia ſtatu ſignificavimus & ſimul innuimus, Nos fretos non modò pactis Oſnabrugenſibus, ſed recentibus etiam & mutuis officiorum plenis conteſtationibus in talium rerum conſtitutione velle & ipſi religioſè colere, & à Majeſtate Veſtra expectare fidam, ſinceram & innoxiam viciuitatem. Nam ſpretis à Rege Johanne Caſimiro aliis componendi viis, illa fuiſſet expeditiſſima ratio & ſedandi armorum conflictum in Polonia, & avertendi à Romano Imperio finitimisqve provinciis pericula. Et Nobis qvoqve eſt relatum, Majeſtatem Veſtram ſeverè prohibuiſſe, ne ullæ è Sileſia in Poloniam contra Nos à profugis Polonis fierent excurſiones: inde tamen poſtea, qvorundam fortè miniſtrorum conniventiâ, contra Nos prodierunt & viciſſim in illa loca receptum habuerunt integra armatorum agmina: Atque tota pene officina machinationum nuper contra Nos erumpentium apud Regem Caſimirum & reliqvos Polonos in Sileſia degentes, originem habuit, ut non ſit mirum, ſi nunc ad Sileſiæ fines infeſta arma concurrant & ſtrepant. Qvemadmodum verò Majeſtas Veſtra laudatisſimo inſtituto Polonos intra ſua territoria cohibere voluit & jusſit, Nos etiam ut hoc fieret æqvanimitatem Majeſtatis Veſtræ imploravimus: Ita nunc nulli dubitamus, qvin Majeſtas Veſtra intellectâ ex hiſce literis ulteriori & amica Noſtra reqviſitione curet non modò, ut ejusmodi turbatores qvietis poſthac condignè reprimantur, ſed Noſtris etiam per Majeſtatis Veſtræ provincias iter facientibus liber & innoxius pateat tranſitus. *Principe Chriſtiano dignum & munere, qvod in Romano Imperio & Majeſtatis Veſtræ Regnis Deus Ter. Opt. Max. eidem ſummum impoſuit, conveniens eſt, qvod ut antehac Rex Chriſtianisſimus & nonnullæ aliæ poteſtates ſummæ disſidiis Sveciam inter & Poloniam componendis inſudârunt*, ita nunc qvoqve Majeſtas Veſtra *præter peculiarem Imperii & Regnorum ſuorum curam, etiam ad vicinorum Principum Chriſtianorum diſcordiam & cumprimis hoc bellum ſedandum operam & ſtudium ultrò offerre voluerit.* Si Majeſtas Veſtra pro ſumma ſua prudentia & procul affectibus tempora priora & cumprimis negotia, qvæ circa hanc Sveco-Polonicam controverſiam ſopiendam ventilata ſunt, velit

Digitized by Google

excutere, deprehendet non per Sveciam ſtetiſſe, qvo minus pax dudum inter Sveciam & Poloniam ſit facta, ſed Reges Poloniæ Sigiſmundum & ejus filios vel propria animorum obſtinatione, vel inſtigatione aliorum & quidem eorum, *quorum interfuit, disſidium hoc ali, & Sveciam eodem diſtineri*, in culpa eſſe, qvod media pacis æqvisſimæ toties ſint rejecta & cauſæ disſidiorum magis magisqve cumulatæ, tot..qve novisſimæ compoſitionis apparatus in ardentisſimum hoc bellum converſus ſit. Audet Svecia in ſinceræ ſuæ intentionis & actionum probè inſtitutarum teſtimonium provocare non modò ad mediatorum conſcientiam, ſed etiam ad Scriptores Polonicos Senatorii Ordinis, imò ad ipſa acta & Comitialia & Congreſſuum Lubecenſium à Polonis conſignata. Itaqve poſt infeliciter tentatos Lubecenſes tractatus & binis illis vicibus inani opera fatigatos Mediatores, utrinqve placuit inſtitutio tractatuum ſine arbitris, cui etiam propoſito adhuc inhæremus, non qvod diffidamus vel cauſæ Noſtræ, vel compertæ Mediatorum æqvanimitati, ſed qvod horum numerus fuerit antehac major, qvàm hoſtiles animi in pacem per ſe propenſi opus habere videantur, qvodqve exemplo tractatus Oſnabrugenſis didicerimus maximas & difficilimas controverſias remotis arbitris, inter ſolas partes belligerantes, in pacem tamen utrinqve pronas, poſſe componi. Quandoqvidem ergò Majeſtas Veſtra adeò ſanctè conteſtatur, ſe & verbis & opere ipſo velle promovere hujus disſidii & belli optatum exitum, & ipſa ex ſe facilè judicare poſſet, qvod ſi poſt utrinqve approbatum tractatum ſine Mediatoribus, iterum aliorum & qvidem Majeſtatis Veſtræ nova interpoſitio ſit admittenda, priores Mediatores ſint adſciſcendi; qvodqve exinde ſuſpicio posſit oriri, qvaſi vel ex intervallo locorum, unde reqvirendi eſſent omnes mediatores, ambages & moras tractatui objiciamus, vel ex numero arbitrorum aucto augere velimus impedimenta & ipſius rei inter hoſtes expediendæ, & modorum inter tot mediatores procedendi: Ideo ſperamus fore, ut Majeſtas Veſtra conſideratis omnibus ſuprà indigitatis circumſtantiis hanc Noſtram excuſationem æqvisſimo animo ferat, idqve eò magis, quod eluſâ à Rege Johanne Caſimiro priorum Mediatorum ſolenni diligentiqve cura & poſtea utrinqve approbato tractatu ſine arbitris, difficilimum Nobis nunc ſit vel priſtinos Mediatores ad rem incertam accerſere, vel illis præteritis novos acceptare.

Cæte-

Digitized by Google

Cæterum ſicuti Nobis is, quem Majeſtas Veſtra erga Noſtam per literas, quam Ablegatum ſuum Comitem à Poettingen conteſtata eſt amicitiæ & benevolentiæ ſincerum affectum; gratisſimus accidit; ita tandem nunc benevolè & amicè de reciproco & candido Noſtro animo, in ſtudium, cultum & obſervantiam pacis propenſo certiorem reddere volumus, commendantes ex animo Majeſt. Veſtram divinæ protectioni in multos, eosque proſperos annos. Dabantur Strasburgi Boruſſorum die 24. Junii An. 1656.

Maj. Veſtr.

Bonus Frater & Conſanguineus

CAROLUS GUSTAVUS.

FINIS.